

SUMMARIES IN POLISH

Magdalena DĄBROWSKA, Anetta ZIELIŃSKA, Grygorii MONASTYRSKYI,
Mariola DROZDA

OGRANICZENIE MARNOTRAWIENIA ŻYWNOSCI JAKO FILAR INNOWACYJNEJ FILOZOFII LEAN SOCIETY

STRESZCZENIE: Wysoki poziom strat oraz marnotrawienia żywności w dzisiejszych czasach sprawił, że problem ten nabrał globalnego charakteru. Do głównych przyczyn marnotrawienia żywności w gospodarstwach domowych zalicza się: przekroczenie terminu przydatności do spożycia, zbyt duże zakupy, zepsucie, dodatkowo zbyt duże porcje posiłków, niewłaściwe przechowywanie żywności, niesmaczność produktu, brak pomysłów na wykorzystanie posiadanych składników, a także zakupy zbyt dużej ilości jedzenia, nieprzemysłane zakupy, zbyt duże opakowanie. Negatywne skutki marnotrawienia żywności można pogrupować w trzech obszarach: środowiskowym, ekonomicznym i społecznym, które są spójne z podstawowymi celami zrównoważonego rozwoju. Celem artykułu jest przedstawienie autorskiej propozycji ujęcia filozofii *lean society* w odniesieniu do problematyki marnotrawienia żywności. W publikacji dokonano przeglądu konwencjonalnych i niekonwencjonalnych metod utrwalania żywności, identyfikacji dostępnych i innowacyjnych rozwiązań w zakresie ograniczenia marnotrawienia żywności oraz wskazano kierunki i możliwości ograniczenia marnotrawienia żywności w oparciu o założenia filozofii *lean society*.

SŁOWA KLUCZOWE: ograniczanie marnowania żywności, Lean Society, konwencjonalne i niekonwencjonalne metody utrwalania żywności, racjonalne gospodarowanie żywnością, profilaktyka

Hanna KOCIEMSKA, Sylwia FRYDRYCH, Ewelina SZCZECH-PIETKIEWICZ,
Mariusz RADŁO, Rafał KASPRZAK, Paweł ROKITA, Radosław PIETRZYK,
Krzysztof BIEGUN, Bogusław PÓLTORAK

SKUTECZNOŚĆ ZARZĄDZANIA I ZIELONE OBLIGACJE. OCENA EMPIRYCZNA

STRESZCZENIE: Badanie ma na celu ocenę związku między efektywnością rządu, mierzoną za pomocą wskaźników *Worldwide Governance Indicators*, a wykorzystaniem zielonych obligacji na świecie. Zastosowano modele danych panelowych z efektami losowymi i model regresji liniowej, który pozwala nam zidentyfikować wpływ rodziny zmiennych na zielone obligacje. Znalaziono statystycznie istotną korelację między jakością rządu, mierzoną jako efektywność rządu, a wartością emisji zielonych obligacji. Tym samym w ramach *New Public Governance* wskazane jest zwiększenie efektywności funkcjonowania rządów, co może przyczynić się do większego zainteresowania inwestorów projektami środowiskowymi.

SŁOWA KLUCZOWE: wskaźnik jakości zarządzania publicznego, zielone obligacje, efektywność rządu, zielone finansowanie

Marta SYLLA

USŁUGI EKOSYSTEMÓW PRZYCZYNIAJĄCE SIĘ DO ROZWOJU LOKALNYCH SEKTORÓW GOSPODARCZYCH - RAMY KONCEPCYJNE ŁĄCZĄCE USŁUGI EKOSYSTEMOWE, KORZYŚCI I SEKTORY GOSPODARCZE

STRESZCZENIE: W artykule przedstawiono podstawowe założenia Systemu Rachunków Środowiskowo-Ekonomicznych – rachunków ekosystemowych (ang. *the System of Environmental-Economic Accounting - Ecosystem Accounting*). Celem pracy badawczej było praktyczne zastosowanie ram koncepcyjnych łączących usługi ekosystemowe, korzyści z sektorami ekonomicznymi. Analiza obejmowała lata 2012 i 2018, dotyczyła pięciu gmin w obrębie Śląskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny, leżącego w województwie dolnośląskim. Wyniki pokazują, że ekosystem pól uprawnych przynosi korzyści dla 17 i 14 procent firm działających na terenie wybranych gmin. Zastosowanie wyuczonych koncepcyjnych pozwoliło na połączenie korzyści z firmami reprezentującymi pięć różnych sektorów gospodarczych. Ponadto, przeprowadzono analizę zmian pokrycia terenu w badanych dwóch okresach. Na koniec, dyskusji poddano zasadność aplikacyjną rachunków środowiskowo-ekonomicznych w kontekście zarządzania i wspierania podejmowania decyzji.

SŁOWA KLUCZOWE: rachunki środowiskowo-ekonomiczne, kapitał naturalny, rachunki ekosystemowe, usługi ekosystemowe, obszar chroniony

Elżbieta ANTCZAK, Artur GAJDOS

KLUCZOWE SEKCJE GOSPODARKI DLA TWORZENIA ZIELONYCH MIEJSC PRACY W POLSCE – ANALIZA EMPIRYCZNA

STRESZCZENIE: W niniejszym opracowaniu dokonano identyfikacji kluczowych sekcji i oszacowania regionalnego potencjału tworzenia zielonych miejsc pracy w Polsce. Wykorzystano dane z krajowego rejestru podmiotów gospodarki narodowej (REGON) oraz dane z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). W proponowanej metodzie założono, że zmiany w REGON odzwierciedlają przybliżenie zmiany zasobu GJ w sektorach działalności gospodarczej (PKD-2007) i regionach. Oceniono trendy zielonego zatrudnienia i jego przestrzenne zróżnicowanie w latach 2015-2022. Wyniki wskazały, że mazowieckie, wielkopolskie, małopolskie i śląskie są regionami z największym potencjałem dla tworzenia zielonych miejsc pracy. Zaobserwowano również, że regionalna polaryzacja zielonego rynku pracy zmniejszyła się, ale dysproporcje przestrzenne nadal są znaczne. Większość sektorów odnotowała wzrost zielonego zatrudnienia, z wyjątkiem m.in. rolnictwa. Co więcej spadające zatrudnienie w tym sektorze ma znaczący wpływ na zielony rynek pracy.

SŁOWA KLUCZOWE: zielone miejsca pracy, sektorowo-regionalny potencjał rynku pracy, sekcje PKD-2007, REGON, BAEL, województwa w Polsce

Iwona SKOCZKO, Marek GRABOWSKI

SANKCJE ADMINISTRACYJNE ZA PRZESTĘPSTWA PRZECIW ŚRODOWISKU W WYBRANYCH KRAJACH UE

STRESZCZENIE: Każdy kraj w Unii Europejskiej (UE) ma swój własny system prawa ochrony środowiska, w tym zasady walki z eco-przestępczością. Świat walczy z przestępczością środowiskową rozwijając coraz lepsze struktury, zasady i system kontroli. Ustanowienie odpowiednich norm sankcji może pomóc w zmniejszeniu przestępczości środowiskowej. Celem niniejszego opracowania jest porównanie systemów kar za szkody w środowisku we Francji, Niemczech, Włoszech, Polsce i Hiszpanii. Mechanizmy sankcji, kar i grzywien bazują na karze finansowej. Chociaż państwa starają się stworzyć możliwie najbardziej efektywne instrumenty egzekwowania zasad ochrony środowiska i kontroli jego jakości, nie zawsze jest to zakończone sukcesem. Zrozumienie i ocena wartości szkód wyrządzonych w środowisku jest trudna. Uwzględnia aspekt ludzki, ekonomiczny i ekologiczny (dążący do przywrócenia środowiska najbliższej stanu naturalnego).

SŁOWA KLUCZOWE: środowiskowe sankcje administracyjne, prawo środowiskowe, przestępstwa środowiskowe

Ksymena ROSIEK

ANALIZA MODELI OPERATORSKICH GOSPODAROWANIA WODAMI OPADOWYMI W POLSCE – W KIERUNKU MODELU ZINTEGROWANEGO ZARZĄDZANIA

STRESZCZENIE: W ostatnim dziesięcioleciu w Polsce została zmieniona definicja wód opadowych. Przestały być ściekiem. Miasta w Polsce wypracowywały różne modele zarządzania wodami opadowymi i ich finansowania. Celem badania była identyfikacja i opisanie najważniejszych elementów modeli zagospodarowania wód opadowych w Polsce z wykorzystaniem operatorów. Skupiono się nie tylko na cechach konstytuujących system, ale przede wszystkim na aspektach finansowych takich jak opłaty i inwestycje (z pominięciem fiskalnych). Udało się zidentyfikować trzy różniące się od siebie organizacyjnie modele operatorskie oraz wskazano słabe i mocne strony każdego z nich. Tak przeprowadzona systematyczna i ustrukturyzowana analiza stwarza podstawy do oceniania tych modeli i umożliwi innym miastom świadomy wybór modelu do wdrożenia.

SŁOWA KLUCZOWE: zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi

Dorota RYNIÓ, Hanna ADAMICZKA

ROLA RZEK W TWORZENIU ZIELONO-NIEBIESKIEJ GOSPODARKI MIASTA NA PRZYKŁADZIE WROCŁAWIA I GDAŃSKA

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest analiza i krytyczna ocena wykorzystania zielono-niebieskiej infrastruktury w mieście. Badanie zostało przeprowadzone na przykładzie rzek Wrocławia i Gdańska. Istotnym elementem analizy jest określenie możliwości wprowadzenia oraz poprawy stanu wykorzystania zielono-niebieskiej infrastruktury, przy wykorzystaniu dobrych praktyk w tych ośrodkach miejskich, w szczególności odnoszących się do roli rzek. W trakcie przeprowadzonego badania sformułowano następujące pytania badawcze: Jaki megatrend rozwoju miast określają współczesne uwarunkowania oraz co jednostki miejskie w ten sposób zyskują? Czy zielono-niebieski potencjał badanych miast jest efektywnie wykorzystany? Jaki jest stan zagospodarowania zielono-niebieskich stref w przestrzeni rzeki i w jej pobliżu? W opracowaniu posłużono się takimi metodami badawczymi jak: desk research, studium przypadku, szczegółowa analiza badanych terenów wykorzystująca aktualne dane kartograficzne, indywidualny wywiad pogłębiony, analiza literatury oraz aktów prawnych. Badanie wspomaga wymianę informacji między miastami i zarządzanie rzeką w mieście.

SŁOWA KLUCZOWE: zielono-niebieska infrastruktura, rzeka, miasto, megatrendy, zagospodarowanie terenów nad rzeką

Wiktor SZYDŁO

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ, AGENDA 2030 I BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOŚCIOWE W UJĘCIU HISTORYCZNYM

STRESZCZENIE: Koncepcja zrównoważonego rozwoju zyskała na rozgłosie w ostatnich dekadach. Równocześnie, neoliberalizm (główny nurt w wymiarze społeczno-ekonomicznym w państwach kapitalistycznych od połowy lat 70. XX wieku) jest pojęciem znacznie mniej popularnym w debacie publicznej. Artykuł stanowi próbę odpowiedzi na pytanie, czy paradygmat zrównoważonego rozwoju i jego najnowsza odsłona (Agenda 2030) zdecydowanie zrywają z głównym nurtem. Drugim celem artykułu jest ocena, czy Agenda 2030 adekwatnie odnosi się do koncepcji bezpieczeństwa żywnościowego. Badanie pokazuje, że Agenda 2030 jest znacznie bardziej rozbudowana w porównaniu z Milenijnymi Celami Rozwoju, jednak w dalszym ciągu nie może zagwarantować bezpieczeństwa żywnościowego zarówno w krótszej perspektywie (np. ze względu na ryzyko pojawiania się baniek na rynkach surowcowych), jak i w nieco dłuższej perspektywie (przynajmniej do 2030 r.) z uwagi na skalę zjawiska skrajnej biedy, wysokie nierówności dochodowe, problemy strukturalne w wielu rozwijających się państwach oraz nieodpowiednie regulacje na poziomie globalnym. Agenda 2030 jest krokiem w kierunku bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego rozwoju w wymiarze krajowym i globalnym, jednak nie oznacza to definitywnego odejścia od neoliberalnego paradygmatu.

SŁOWA KLUCZOWE: zrównoważony rozwój, neoliberalizm, Agenda 2030, bezpieczeństwo żywnościowe, bieda

Janina KOTLIŃSKA, Helena ŻUKOWSKA

GOSPODARKA ODPADAMI KOMUNALNYMI W GMINACH W POLSCE – KU MODELOWI GOSPODARKI O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

STRESZCZENIE: Rozważania w opracowaniu dotyczą poziomu recyklingu i składowania odpadów komunalnych w Unii Europejskiej. Celem opracowania jest odpowiedź na pytanie, na ile możliwe jest w Polsce osiągnięcie w 2035 roku zakładanego w UE poziomu recyklingu oraz poziomu składowania odpadów komunalnych, a w konsekwencji zbudowanie do 2050 roku modelu gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ). Autorki będą kontynuować badania w tym zakresie. W artykule autorki: 1) dokonują przeglądu literatury w odniesieniu do koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym, 2) diagnozują prawodawstwo UE i Polski we wskazanym zakresie, 3) analizują strumienie odpadów komunalnych w Polsce i prezentują ich prognozy w okresie zbliżania Polski do modelu GOZ. Analizowane dane pochodzą z zasobów statystyki publicznej Głównego Urzędu Statystycznego, a dotyczą zasadniczo lat 2013-2021 i w mniejszym zakresie danych Eurostatu. W opracowaniu zastosowano metodę analizy literatury oraz regulacji prawnych, także metody analizy opisowej wybranych wielkości (analiza struktury, dynamiki, trendu) i ekstrapolację liniową. Uzyskane wyniki, co prawda zagregowane, pozwalają stwierdzić, że możliwe jest osiągnięcie w Polsce w 2035 roku zakładanego w UE poziomu recyklingu i poziomu składowania odpadów komunalnych, a w 2050 roku dojście do GOZ.

SŁOWA KLUCZOWE: gospodarka o obiegu zamkniętym, odpady komunalne, gmina, recykling, składowanie odpadów

Anna ZIELIŃSKA-CHMIELEWSKA

EFEKTYWNOŚĆ FINANSOWA VS. EFEKTYWNOŚĆ ŚRODOWISKOWA NA PRZYKŁADZIE PRZEMYSŁU MIĘSNEGO I DROBIARSKIEGO W POLSCE

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest ocena zależności między efektywnością finansową a efektywnością środowiskową w przemyśle mięsny i drobiarski w Polsce w latach 2010-2020. W pierwszej kolejności przeprowadzono ocenę efektywności finansowej w obszarze rentowności, a następnie ocenę efektywności środowiskowej w zakresie wybranych elementów realizowanej polityki środowiskowej w badanych przedsiębiorstwach. W oparciu o wyniki analiz zbudowany został model ekonometryczny mierzący wpływ zmiennych binarnych na poszczególne wskaźniki efektywności finansowej. Opracowanie składa się z części teoretycznej i praktycznej. W części teoretycznej zastosowano metody analizy, syntezy, porównań i graficznej prezentacji danych. W części praktycznej zastosowano metody ilościowe: wskaźnikową analizę finansową, metodę ANOVA, panelowe modelowanie ekonometryczne oraz metody jakościowe - studia przypadków. Z badania wynika, że dla efektywności finansowej w obszarze rentowności statystycznie istotne są wartości wskaźnika rentowności sprzedaży netto. Dla efektywności środowiskowej najważniejsza jest konsekwentnie realizowana, przejrzysta polityka środowiskowa. Praktyczna implikacja badania wskazuje na konieczność wsparcia finansowego dla przemysłu mięsnego i drobiarskiego w Polsce. Społeczną implikacją badania jest potrzeba wdrożenia i promocja zrównoważonej konsumpcji.

SŁOWA KLUCZOWE: efektywność finansowa, efektywność środowiskowa, przemysł mięsny i drobiarski, Polska

Daniel TOKARSKI, Urszula MOTOWIDŁAK

ANALIZA RODZAJÓW I SKUTKÓW MOŻLIWYCH BŁĘDÓW W PROCESIE WDROŻENIA EKOLOGICZNEGO OPAKOWANIA WIELOKROTNEGO UŻYTKU W OBSŁUDZE LOGISTYCZNEJ E-COMMERCE Z WYKORZYSTANIEM FMEA

STRESZCZENIE: Jedną z ważniejszych cech procesu logistycznej obsługi e-commerce jest jego niezawodność. Uzyskuje się ją przez właściwe zaplanowanie procesu, a następnie zadbanie, aby jego przebieg odbywał się zgodnie z opracowanym planem i wszystkimi procedurami. Jak pokazują dane, większość problemów powstaje w fazie projektowania i przygotowania produktów oraz procesów do wdrożenia. Wykrycie potencjalnych przyczyn, niezgodności może pomóc w uniknięciu wystąpienia niepożądanych zdarzeń. Celem artykułu jest identyfikacja oraz ocena ryzyka dla procesu i produktu w zakresie możliwości wykorzystania opakowania wielokrotnego użytku w obsłudze logistycznej e-commerce realizowanej przez ARVATO Polska Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, z uwzględnieniem działań zapobiegawczych i korygujących w odniesieniu do ryzyka. Poprzez zastosowanie metodologii badawczej w postaci mapowania ryzyka wskazano 13 potencjalnych czynników ryzyka oraz sformułowano rekomendacje na rzecz uniknięcia i złagodzenia konsekwencji zakłóceń. Wśród zidentyfikowanych czynników ryzyka najistotniejszą okazała się być sama jakość opakowania, w tym odpowiedni materiał do produkcji opakowania i poziom elastyczności opakowania. Wnioski z badania mogą mieć praktyczne zastosowanie do poprawy funkcjonowania efektywnej kosztowo i przyjaznej dla środowiska logistyki e-commerce. Znaczenie tych analiz wzrasta w zakresie oceny rozwiązań innowacyjnych, za jakie można uznać wykorzystanie ekologicznego opakowania zwrótnego w obsłudze logistycznej e-commerce. Ich celem jest identyfikacja i wyeliminowanie ewentualnego niepowodzenia opakowania na rynku.

SŁOWA KLUCZOWE: e-commerce, ekologiczne opakowania wielokrotnego użytku, łańcuch dostaw, zrównoważony rozwój

Adriana DOWBYSZ, Bożena KUKFISZ, Mariola SAMSONOWICZ,
Dorota MARKOWSKA, Piotr JANKOWSKI

ŚRODOWISKOWA OCENA CYKLU ŻYCIA LAMINATÓW POLIESTROWO-SZKLANYCH WYKORZYSTYWANYCH W OKRĘTOWNICTWIE I ICH ZACHOWANIE W WARUNKACH POŻARU

STRESZCZENIE: Celem pracy jest ocena wpływu procesu produkcji laminatów poliestrowo-szkłanych na środowisko oraz ocena ich zachowania w warunkach pożaru. Ocena cyklu życia przeprowadzono zgodnie z normą ISO14040/44, stosując metodę CML-IA 2000 Baseline. Badania kalorymetryczne przeprowadzono metodą kalorymetru stożkowego zgodnie z normą ISO 5660. Badania przeprowadzono przy gęstościach strumienia promieniowania cieplnego równych 25 kW/m² i 50 kW/m². Wyniki wykazały, że zgodnie z wymaganiami międzynarodowego kodeksu stosowania procedur prób ogniowych badane laminaty w tej postaci nie spełniają wymagań dotyczących niektórych zastosowań. Ocena cyklu życia wykazała, że proces produkcji laminatów oddziałuje w największym stopniu na tok-

syczość wody morskiej (88.3%), przy największym udziale nienasyconej żywicy poliestrowej i włókna szklanego.

SŁOWA KLUCZOWE: laminaty poliestrowo-szklane, ocena cyklu życia, kalorymetr stożkowy, międzynarodowy kodeks stosowania procedur prób ogniowych

Katarzyna CHROBOCIŃSKA, Aleksandra LOTKOWSKA

SKUTECZNOŚĆ MARKETINGU ŻYWNOSCI EKOLOGICZNEJ

STRESZCZENIE: Głównym celem opracowania była ocena uzyskiwanych wyników ekonomicznych oraz skuteczności marketingu w wybranych spółkach zajmujących się produkcją i dystrybucją żywności ekologicznej. W badaniach posłużono się metodą sondażu diagnostycznego. Badanie przeprowadzono w popularnych social mediach w 2021 r. Wzięło w nim udział 686 respondentów. Wyniki badań wskazują, że dotychczasowa strategia marketingowa nie była skuteczna. A zatem istnieje jeszcze pewien obszar wykluczony informacyjnie, który należy uzupełnić. Wobec tego należałoby skonstruować skuteczny marketing produktów, który mógłby opierać się o spersonalizowaną reklamę w social mediach i cyfrowy handel. Wyniki badań mogą przyczynić się do spopularyzowania i pogłębienia wiedzy na temat zachowań nabywców żywności ekologicznej. Określenie uwarunkowań procesu zakupowego i motywacji zakupowych wspomoże interesariuszy w budowaniu skutecznej strategii marketingowej ekożywności. A to może pozytywnie wpłynąć na rozwój i dywersyfikację na rynku żywności ekologicznej, której produkcja może przyczynić się do poprawy stanu środowiska naturalnego oraz jakości życia, a także promocji lokalnych producentów żywności.

SŁOWA KLUCZOWE: żywność ekologiczna, marketing ekożywności, skuteczność marketingu

Lidia KŁOS

WIEDZA PRODUCENTÓW ROLNYCH W ZAKRESIE RACJONALNEJ GOSPODARKI WODNEJ – STUDIUM PRZYPADKU (POLSKA)

„Wtedy się wodę szanuje, kiedy jej w studni brakuje”

/przysłowie polskie/

STRESZCZENIE: Woda jest uważana za najbardziej krytyczny zasób dla rozwoju rolnictwa na całym świecie. Nasilające się pogodowe zjawiska ekstremalne wymagają racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi w rolnictwie, które jest najbardziej narażone na skutki zmian klimatu. Artykuł pokazuje stan wiedzy producentów rolnych w wybranych aspektach racjonalnego gospodarowania wodą w produkcji rolnej. W tym celu wykorzystano pilotażowe badania ankietowe przeprowadzone w wybranych powiatach woj. zachodniopomorskiego, zrealizowane w ramach projektu pod nazwą: Wsparcie dla Tworzenia Lokalnych Partnerstw ds. Wody (Wsparcie dla tworzenia LPW, SIR, 2020).

SŁOWA KLUCZOWE: gospodarka wodna, produkcja rolna, racjonalne wykorzystanie wód

Tetiana VITENKO, Nataliia MARYNENKO, Iryna KRAMAR

CHARAKTERYSTYKA SKŁADU OSADÓW ŚCIEKOWYCH DO UŻYTKOWANIA ROLNICZEGO

STRESZCZENIE: Artykuł koncentruje się na badaniach przeprowadzonych na osadach ściekowych w Tarnopolu na Ukrainie, ze szczególnym naciskiem na ich skład mikroelementowy oraz implikacje dla ich usuwania i wykorzystania. Badanie ujawniło zanieczyszczenie bakteryjne zarówno w starych, jak i nowych obiektach składowania osadów ściekowych. Stwierdzono, że osad ma potencjał jako nawóz ze względu na zawartość składników odżywczych i materii organicznej, chociaż może być konieczne dostosowanie do określonych warunków glebowych. Ustalono jednak, że dopuszczalne limity dla zastosowań rolniczych są przekraczane przez stężenia metali ciężkich, co wskazuje na zanieczyszczenie wynikające ze składowisk odpadów, starych rur i intensywnego rolnictwa. Zgodnie z obowiązującymi przepisami osad jest uważany za odpowiedni tylko do kompostowania. Wyniki badań podkreślają znaczenie monitorowania, przetwarzania i zarządzania osadami ściekowymi, ponieważ mają one kluczowe znaczenie dla zapewnienia bezpiecznej utylizacji, łagodzenia zagrożeń dla środowiska i przeciwdziałania potencjalnym zagrożeniom dla zdrowia.

SŁOWA KLUCZOWE: osady ściekowe, oczyszczanie ścieków, metale ciężkie, skład fizyczny i chemiczny osadów ściekowych

Sylwia PANGSY-KANIA, Aleksandra ROMANOWSKA, Marcin BUDZYŃSKI, Katarzyna WIERZBICKA, Joanna PRYSTROM

ANALIZA PRZYCZYŃ WYPADKÓW DROGOWYCH W WOJEWÓDZTWACH W LATACH 2014-2021 W ASPEKTCIE KOSZTÓW SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH – W KIERUNKU IMPLEMENTACJI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

STRESZCZENIE: W artykule podjęta została problematyka bezpieczeństwa ruchu drogowego (brd). Zmniejszenie liczby ofiar rannych i śmiertelnych w wypadkach drogowych wpisuje się w cel Agendy 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju. Celem prac badawczych była ocena przyczyn wypadków drogowych w podziale na województwa. Analiza była prowadzona w kontekście zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego, który determinuje koszty jednostkowe ofiar śmiertelnych i rannych w poszczególnych województwach. W opracowaniu zawarta została analiza opisowa, dzięki której ukazana została dynamika zmian w latach 2014-2021 w województwach oraz przedstawione zostały zmiany względem różnych czynników. W artykule przeprowadzona została analiza zależności brd od rozwoju społeczno-gospodarczego województw. Szereg czasowy determinowany był dostępnością danych. Z badań wynika, że wraz z gęstością (demograficzną) dróg o ulepszonej nawierzchni spada liczba wypadków. Natomiast wraz z gęstością zaludnienia i PKB na mieszkańca liczba wypadków rośnie. Zależności mają odwrotny kierunek, jeżeli za zmienną zależną przyjęty został wskaźnik (demograficzny) śmiertelności lub wskaźnik ciężkości wypadków (ofiar śmiertelnych na 100 wypadków). Analizowane w artykule straty społeczno-ekonomiczne, należące do pośrednich skutków wypadków drogowych i oparte na kosztach utraconej produkcji w wyniku przedwczesnej śmierci albo niezdolno-

ści do pracy osób rannych z powodu wypadku, zostały oszacowane na podstawie danych GUS. W wycenie kosztów jednostkowych zdarzeń drogowych skorzystano z metody PANDORA. Analiza pozwoliła na pogrupowanie województw z punktu widzenia generowania najwyższych i najniższych kosztów społeczno-ekonomicznych wypadków drogowych ze zwróceniem szczególnej uwagi na koszty jednostkowe ofiar śmiertelnych. Oryginalność wyników badań odnosi się uaktualnienia badań na poziomie województw.

SŁOWA KLUCZOWE: Agenda 2030, zrównoważony rozwój, wypadki drogowe, koszty społeczno-ekonomiczne, województwa

Mariola MAMCARCZYK, Łukasz POPLAWSKI, Paweł ZIENIUK

DZIAŁALNOŚĆ JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO NA RZECZ POPULARYZACJI I PROMOCJI ZDROWEGO STYLU ŻYCIA WŚRÓD STARZEJĄCEGO SIĘ SPOŁECZEŃSTWA WIEJSKIEGO – NA PRZYKŁADZIE POLSKI

STRESZCZENIE: W pracy postawiono trzy cele, które zostały zrealizowane: przedstawienie przewidywanych zmian w populacji Polski, omówienie pojęcia „życie w zdrowiu” oraz prognoz dotyczących tego zagadnienia. Obiektami badań były gminy wiejskie i miejsko-wiejskie województwa małopolskiego. Jako metodę badawczą zastosowano analizę statystyczną zebranych danych ankietowych. Poziom popularyzacji i promocji zdrowia przez Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST) jest zróżnicowany. Poziom zadłużenia ma wpływ na podejmowanie działań w zakresie popularyzacji i promocji zdrowia, ale nie wpływa na dostępność infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Dostęp do infrastruktury sportowej nie wpływa na poziom popularyzacji i promocji zdrowia. Starzenie się społeczeństwa powoduje zmiany i konsekwencje we wszystkich dziedzinach życia społeczno-gospodarczego. Działania niektórych samorządów są niewystarczające i brak jest konsekwencji w ich postępowaniu w tym zakresie.

SŁOWA KLUCZOWE: prognozy demograficzne, starzenie się ludności, aktywność fizyczna, zdrowy styl życia

Aleksandra KAMIŃSKA-WITKOWSKA, Alina MATUSZAK-FLEJSZMAN

MOŻLIWOŚCI WYKORZYSTANIA WYMAGAŃ EMAS W ZAKRESIE SPRAWOZDAWCZOŚCI ŚRODOWISKOWEJ W RAMACH RAPORTOWANIA ESG W WYBRANYCH KONCERNACH BRANŻY MOTORYZACYJNEJ

STRESZCZENIE: Brak jednolitych wytycznych dotyczących sposobu obliczania mierników ESG prowadzi do braku transparentności oraz problemów z porównywaniem ich na przestrzeni czasu oraz pomiędzy różnymi podmiotami. Można zauważyć, że pomocne we wdrażaniu raportowania ESG będą systemy zarządzania środowiskowego, a w szczególności wymagania EMAS. Celem artykułu jest ana-

liza możliwości wykorzystania raportowania środowiskowego wymaganego w ramach rozporządzenia 2018/2026 w zakresie raportowania ESG oraz wskazanie możliwości wykorzystania dotychczasowych rozwiązań w celu zapewnienia porównywalności wyników pomiędzy poszczególnymi obszarami dotyczącymi wpływu na środowisko oraz organizacjami. W niniejszej publikacji przedstawiono najnowsze wytyczne w zakresie sprawozdawczości dotyczącej zrównoważonego rozwoju, poddano ocenie możliwość wykorzystania dotychczasowej sprawozdawczości stosowanej w ramach EMAS do raportowania wskaźników środowiskowych oraz zaprezentowano obecne podejście wybranych koncernów motoryzacyjnych do raportowania ESG. Artykuł przyczynia się do wykorzystania istniejących systemów raportowania, aby nie nakładać nadmiernego obciążenia administracyjnego na przedsiębiorstwa i maksymalnie wykorzystać efekt synergii.

SŁOWA KLUCZOWE: ESG, CSR, EMAS, efekty środowiskowe, sprawozdawczość dotycząca zrównoważonego rozwoju

Anna KUCZUK, Janusz POSPOLITA, Jacek PIECZONKA

EMERGETYCZNA ANALIZA HODOWLI RYB STAWOWYCH – STUDIUM PRZYPADKU DLA WIELKOBSZAROWEGO GOSPODARSTWA RYBACKIEGO W POLSCE

STRESZCZENIE: Bezpośrednim celem artykułu jest analiza emergetyczna produkcji ryb w przykładowym gospodarstwie rybackim. Dodatkowo porównano ją z innymi przykładowymi produkcjami rolniczymi w zakresie obciążenia środowiska. Na podstawie obliczonej emergencji dopływów do systemu obliczono wybrane wskaźniki emergetyczne (ELR, EYR, REN), pokazując skalę wykorzystania zasobów odnawialnych i nieodnawialnych. Wyniki pokazują, że analizowana produkcja rybacka nie obciąża środowiska i korzysta w znacznej mierze z jego zasobów odnawialnych, w odróżnieniu od wielu innych produkcji rolniczych mających intensywny charakter. Wartość ELR porównano z jego wartościami innych przykładowych produkcji rolniczych. Dla przykładu hodowli ryb wskaźnik ten jest najczęściej niższy od 1. Przyjmuje się, że taka działalność nie obciąża środowiska. Produkcja zwierzęca wymaga zaangażowania dodatkowej powierzchni na wytworzenie pasz, dlatego pokazano także różnice w arealach faktycznie koniecznych do wytworzenia jednostki żywieniowej (GJ) przykładowych produktów roślinnych i zwierzęcych. Analiza emergetyczna oraz jej wyniki mogą dostarczyć cennych informacji dla decydentów w zakresie kierunku prowadzenia danej produkcji.

SŁOWA KLUCZOWE: rachunek emergetyczny, środowisko, akwakultura śródlądowa, wskaźniki emergetyczne

Agnieszka WARTECKA-WARZYŃSKA

WPŁYW LĄDOWYCH FARM WIATROWYCH NA WALORY TURYSTYCZNE ŚRODOWISKA W OPINII MIESZKAŃCÓW POLSKI. ANALIZA WYNIKÓW WTÓRNYCH BADAŃ EMPIRYCZNYCH

STRESZCZENIE: W Polsce po kilkuletnim zastoju lądowa energia wiatrowa zaczyna stanowić ważny przedmiot zainteresowań władz państwowych, samorządowych i społeczeństwa. Pojawia się zatem optymistyczna perspektywa inwestycji w turbiny wiatrowe. Celem artykułu jest przedstawienie społecznych warunków będących wyrazem świadomości społecznej, aprobujących budowę farm wiatrowych oraz rozpoznanie opinii społecznej dotyczącej wpływu tych farm na lokalny krajobraz, szczególnie na jego walory turystyczne. W charakterystyce badanego tematu wykorzystano metodę analizy literatury przedmiotu, metodę analizy statystycznej oraz metodę analizy dokumentów wtórnych. Wyniki ogólnopolskich badań empirycznych zawarte w wykorzystanych raportach wskazują wysoki poziom świadomości społecznej mieszkańców Polski, akceptujących inwestycje w lądowe farmy wiatrowe. Nie umniejszają jego wartości turystyczno-rekreacyjnej i nie ograniczają rozwoju ruchu turystycznego.

SŁOWA KLUCZOWE: energia wiatrowa, świadomość społeczna, krajobraz turystyczny

Marta SZABAN, Magdalena STEFAŃSKA

BARIERY WPŁYWAJĄCE NA ZACHOWANIA ZAKUPOWE ZIELONYCH PRODUKTÓW PIELĘGNACJI OSOBISTEJ – INTEGRACJA PERSPEKTYWY TEORII OPORU WOBEC INNOWACJI I MODELU ETAPÓW ZMIAN

STRESZCZENIE: Celem badania było zidentyfikowanie i wyjaśnienie postrzeganych przez konsumentów barier w konsumpcji zielonych produktów na każdym etapie zmiany behawioralnej. Ramy teoretyczne badania oparto na konwergencji teorii oporu wobec innowacji (ang. *Innovation Resistance Theory*) oraz modelu etapów zmian behawioralnych (ang. *Stages of Change Model*). Przeprowadzono 20 indywidualnych pogłębionych wywiadów z konsumentami będącymi na różnych etapach transformacji w kierunku zielonej konsumpcji w badanej kategorii produktów. W rezultacie badania bariera wiedzy została wyodrębniona jako osobny konstrukt w modelu teorii oporu wobec innowacji, gdyż uznano ją za istotny czynnik psychologiczny kształtujący proces adaptacji na każdym etapie zmiany. Czynniki takie jak bariera tradycji, wartości, użytkowania i ryzyka wykazały silniejszą moc hamującą na niższych etapach zmiany. Wraz z kolejnymi etapami wybrane bariery słabną, a inne, tj. bariera wiedzy i wizerunku ewoluują, przybierając inny przebieg i oddziaływanie. Dodatkowo, badanie ujawniło szereg czynników stymulujących zieloną konsumpcję badanej kategorii produktów. Spostrzeżenia te są istotne dla dziedziny zielonego marketingu i mogą pomóc w kształtowaniu ukierunkowanych interwencji dla skuteczniejszego stymulowania zrównoważonej konsumpcji.

SŁOWA KLUCZOWE: teoria oporu wobec innowacji, model etapów zmian, bariery ekologicznej konsumpcji, ekologiczne produkty higieny osobistej

Jan SIKORA, Kazimierz ZIMNIEWICZ

ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII SPOSOBEM PRZECIWDZIAŁANIA OCIEPLENIU KLIMATU W POLSCE

STRESZCZENIE: Prowadzona w Polsce dyskusja na temat odnawialnych źródeł energii, szczególnie energii wiatrowej i słonecznej ujawnia zróżnicowane stanowiska wśród przedstawicieli nauki, biznesu i władzy rządowej oraz samorządowej. Ogólnie uważa się, że odnawialne źródła energii są ważnym czynnikiem ograniczenia ocieplenia klimatu. Ale też podkreśla się, że wytwarzanie tej energii pochłania duże koszty związane m. in. z pozyskiwaniem metali rzadkich stosowanych w produkcji np. turbin wiatrowych, baterii słonecznych oraz koszty z opracowaniem sposobów utylizacji zużytych części elektrowni wiatrowych, paneli słonecznych. Celem publikacji jest przedstawienie opinii jako wyrazu postaw społecznych przedstawicieli nauki, praktyki gospodarczej, władzy rządowej i samorządowej na powyższe problemy. Przykładem wyrażanych opinii jest dyskusja w przestrzeni publicznej, którą tworzą artykuły i wywiady zamieszczane w czasopismach i publikacjach zwartych. W artykule przyjęto tezę wskazującą na różnicę poglądów reprezentantów nauki, praktyki gospodarczej i władzy na temat znaczenia odnawialnych źródeł energii w ograniczaniu ocieplenia klimatu. Weryfikacja tezy łączyła się z przeprowadzeniem badań, w których zastosowano metodę analizy literatury przedmiotu, raportów z badań empirycznych publikowanych w postaci artykułów w czasopismach krajowych i zagranicznych oraz na stronach internetowych. W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że występują przeciwstawne opinie w zakresie oceny przyczyn ocieplenia klimatu, że energia wiatrowa z jednej strony jest czysta i ogranicza proces ocieplenia klimatu, a z drugiej nie zapewnia bezpieczeństwa energetycznego kraju, powoduje szkody w krajobrazie i zdrowotne u ludzi. Rozwój tej energii hamują przeszkody prawno-organizacyjne, techniczno-technologiczne i ekonomiczne. Potrzebę rozwoju energii wiatrowej popiera jednak 85% polskiego społeczeństwa, niezależnie od argumentów za i przeciw reprezentantów nauki, gospodarki i polityki.

SŁOWA KLUCZOWE: klimat, energia wiatrowa, bariery rozwoju, globalne ocieplenie klimatu